

- Περιληπτική ανακεφαλαίωση - επανάληψη των δύο πρώτων μαθημάτων
- Langue, langage, parole
- Κύρια χαρακτηριστικά, [νύξη στο μορφή –ουσία, όταν για πολλαπλότητα εκφοράς], έμφαση στις λειτουργίες του Jakobson (ίσως να σχολιάσουμε τις δύο στιχομυθίες)
- Τρεις αρχές
- Οι δύο παρουσιάσεις
Γλώσσα ως σύστημα ↓ (παρακάτω)

ΦΩΝΗΤΙΚΗ

Τι εξετάζει η φωνητική;

(κυρίως από Μοσχονάς, Παυλίδου, Λεκάκου – Τοπιντζή. Στοιχεία από Δ. Παπαζαχαρίου, Π. Καμπάκη)

Όπως είδαμε, η γενική γλωσσολογία αντιλαμβάνεται τη γλώσσα ως σύστημα, δηλ. ως σύνολο αλληλεξαρτώμενων στοιχείων.

Πράγματι, δεν μπορούμε να προσεγγίσουμε ένα επίπεδο ανάλυσης χωρίς να έχουμε υπόψη την αλληλεξάρτηση των γλωσσικών στοιχείων, και το ότι διέπονται από συγκεκριμένες συστηματικές σχέσεις, είτε μιλάμε για την πρώτη είτε για την δεύτερη άρθρωση.

Ο τομέας της γλωσσολογίας που μελετά τους ήχους της γλώσσας ως ύλη, στην υλική τους υπόσταση, ονομάζεται φωνητική.

Το βάρος που δίνει η γλωσσολογία στην μελέτη των ήχων απορρέει από ποια αρχή της;

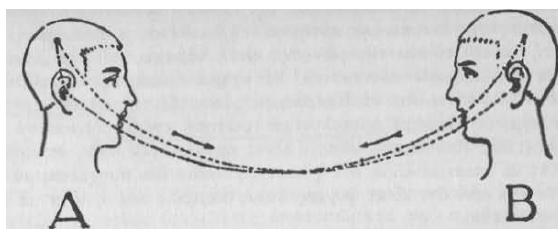
- ➔ από την προτεραιότητα που αναγνωρίζει στον προφορικό λόγο έναντι άλλων τρόπων εκφοράς, επομένως και λόγω της φυλογενετικής και οντογενετικής εξέλιξης του ανθρώπου.

Οι ήχοι ονομάζονται φθόγγοι ή φωνές και συγκροτούν τη φωνητική ουσία.

Στην περιγραφή του ήχου και των φθόγγων η φωνητική μελετά τρία φαινόμενα:

ΠΑΡΑΓΩΓΗ του ήχου	→	ΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΦΩΝΗΤΙΚΗ
ΔΙΑΔΟΣΗ του	→	ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΦΩΝΗΤΙΚΗ
ΛΗΨΗ του	→	ΑΚΡΟΑΤΙΚΗ ΦΩΝΗΤΙΚΗ

Καθένας από τους τρεις επιμέρους τομείς μελετά και μια διαφορετική φάση από το κύκλωμα της ομιλίας του Saussure.

ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΦΩΝΗΤΙΚΗ: τους φθόγγους στη φάση που μεσολαβεί από την παραγωγή του ήχου από τα φωνητικά όργανα ως την λήψη τους από τα όργανα ακοής.

ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΗ ΦΩΝΗΤΙΚΗ: μελετά τον τρόπο που καταλαβαίνει ο ακροατής/συνομιλητής αυτά που ακούει, και κυρίως τις κατηγορίες φθόγγων τις οποίες αναγνωρίζει υποσυνείδητα, ομαδοποιώντας ό,τι ακούει από τον ομιλητή και ερεθίζει το ακουστικό του νεύρο.

ΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΦΩΝΗΤΙΚΗ

Περιγράφει τη διαδικασία της παραγωγής των φθόγγων από τα φωνητικά όργανα. Τα φωνητικά όργανα είναι οι πνεύμονες, η τραχεία, ο λάρυγγας, η στοματική και η ρινική κοιλότητα. Σε μερικές γλώσσες, όπως τα αραβικά, μπορεί και ο φάρυγγας να μετέχει στην παραγωγή ομιλίας.

Η αρθρωτική φωνητική περιγράφει τους φθόγγους της γλώσσας ανάλογα με το πώς συμπεριφέρεται κάθε όργανο του αρθρωτικού συστήματος του ομιλητή τη στιγμή που δημιουργείται ένας φθόγγος.

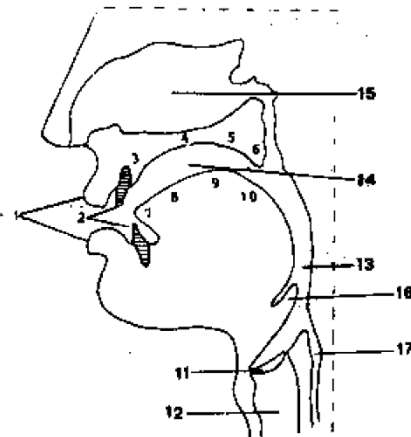
Αναλυτικότερα, ο κάθε φθόγγος γεννιέται από τον αέρα που βγαίνει (εκπνοή) από (ή πολύ σπάνια, μπαίνει προς, εισπνοή) τους πνεύμονες. (εισπνοή: ιι!!! Έκπληξη, ξάφνιασμα, clicks*, αφρικανικές γλώσσες). Αυτός ο αέρας μπορεί να κάνει τις φωνητικές χορδές να πάλλονται, αλλά μπορεί και όχι. Ο αέρας συνεχίζει την πορεία του είτε μέσα στο στόμα (στοματική κοιλότητα) είτε μέσα στην κοιλότητα της μύτης (ρινική κοιλότητα) –κοιλότητες στις οποίες δυναμώνει ο ήχος που δημιουργήθηκε από τον παλμό των φωνητικών χορδών. Τέλος, ανάλογα με τα εμπόδια που συναντά το πέρασμα του αέρα μέσα στο στόμα δημιουργούνται οι διαφορετικοί φθόγγοι.

*Click languages : <https://www.youtube.com/watch?v=WHHGOYu6FI0>

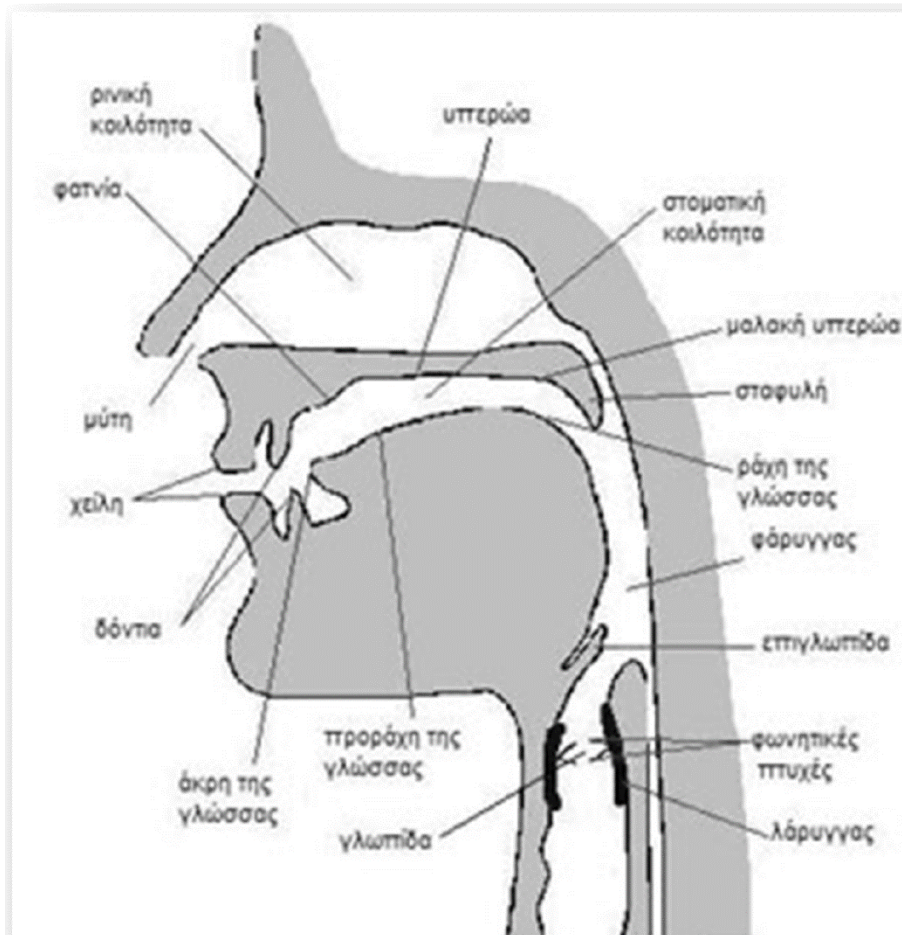
Τα όργανα του ανθρώπου που συμβάλλουν στην ομιλία είναι δευτερογενή, δηλαδή η πρωταρχική τους λειτουργία είναι βιολογικά άλλη. Θα απαριθμήσουμε τους αρθρωτές με τη βοήθεια μιας κάθετης τομής της κεφαλής και του λαιμού (σχήμα 2, πρβ. Lyons 1981:73):

Σχήμα 2 Τα φωνητικά όργανα

1. χείλη (πάνω χείλος, κάτω χείλος),
2. δόντια,
3. φατνία,
4. ουρανίσκος,
5. υπερώα (μαλακός ουρανίσκος),
6. σταφυλή,
7. άκρη της γλώσσας,
8. προοράχη της γλώσσας,
9. ράχη της γλώσσας,
10. πίσω μέρος της γλώσσας,
11. γλωσσίδα/φωνητικές χορδές,
12. λάρυγγας,
13. φάρυγγας,
14. στοματική κοιλότητα,
15. ρινική κοιλότητα

Ο αέρας που βγαίνει από τους πνεύμονες περνάει από την τραχεία και τον λάρυγγα (12), στο εσωτερικό του οποίου βρίσκονται οι **φωνητικές χορδές** (11). Οι φωνητικές χορδές είναι δύο σαρκώδεις πτυχές με βασική λειτουργία να εμποδίζουν τη διόδο Ξένων σωμάτων (π.χ. της

χαμηλά

a

Σύμφωνα

Τρόποι/Τόποι άρθρωσης	Διχειλικά	Χειλο-δοντικά	Οδοντικά	Φατνιακά	Ουρανικά	Υπερωικά
Στιγμαία (Κλειστά)	p b			t d	c ʃ	k g
Διαρκή (Τριβόμενα)		f v	θ ð	s z	ç j	x ɣ
Ρινικά (Έρρινα)	m	ɱ		n	ɲ	ŋ
Πλευρικά				l	ʎ	
Παλλόμενα				r		